

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI KOTOUTUMISEN EDISTÄMISEEN LIITTYVIEN KUNNAN JA HYVINVOINTIALUEEN KUSTANNUSTEN KORVAAMISESTA VALTION VAROISTA

1 Tausta

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023, jäljempänä *kotoutumislaki*) tulee voimaan 1.1.2025 ja kumoaa voimassa olevan, samannimisen lain. Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 44 §:n 6 momentin nojalla on annettu valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan ja hyvinvointialueen kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011). Mainitussa asetuksessa säädetään 45 ja 45 a §:ssä tarkoitetun laskennallisen korvauksen määrästä sekä 50 §:ssä tarkoitetusta alkukartoituksen järjestämisestä maksetusta korvauksesta. Kunta voi haakea 700 euron korvausta jokaisesta kunnan laatimaan alkukartoitukseen osallistuneesta henkilöstä. Voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain kumoutuessa edellä mainittu asetus kumoutuu.

Kotoutumislain mukaan valtio korvaa kunnalle ja hyvinvointialueelle sekä Ahvenanmaan viranomaisille laissa määritellyjä kotoutumisen edistämisestä aiheutuneita kustannuksia, joita syntyy kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä maahanmuuttaneille.

Kotoutumislain 61 §:ssä säädetään laskennallisesta korvauksesta kunnalle ja 62 §:ssä laskennallisesta korvauksesta hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle. Laskennallista korvausta maksetaan kotoutumislain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuille henkilöille, kuten kansainvälistä suojelua saaville, kiintiöpakolaisille sekä kotikunnan omaaville tilapäistä suojelua saaville henkilöille ja heidän perheenjäsenilleen tarjottavista palveluista. Korvausta maksetaan laissa säädetyltä ajalta.

Kotoutumislain 61 §:n mukaan muulle kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta, heidän osaamisensa ja kotoutumisen palvelutarpeensa arvioinnista, kotoutumissuunnitelman laatimisesta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation, kotoutumiskoulutuksen, tulkitsemisen ja muiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa maakuntalaisissa tarkoitettujen tehtävien ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Kotoutumislain 62 §:n mukaan hyvinvointialueelle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen osallistumisesta sekä muiden kotoutumista edistävien palveluiden ja tulkitsemisen järjestämisestä. Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa maakuntalaisissa tarkoitettujen tehtävien ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille tarjotusta tulkitsemisesta on maksettu korvauksia kunnille ja hyvinvointialueille todellisten kustannusten mukaan ilman aikarajaa. Korvausjärjestelmän yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi 1.1.2025 voimaan tulevassa kotoutumislaisissa säädetään, että tulkitsemisen korvaukset jyvitetään osaksi laskennallista korvausta. Voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan kunnille on maksettu 700 euron laskennallinen korvaus tehdystä alkukartoituksesta. Jatkossa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi korvaa alkukartoituksen, ja osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin kustannukset korvataan kunnille osittain osana peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää ja osittain osana laskennallista korvausta. Lisäksi 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain mukaan kunnille tulee uusia tehtäviä, joiden rahoitus on lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa olevien henkilöiden osalta sisällytetty osaksi laskennallista korvausta, kuten jäljempänä on tarkemmin kuvattu.

Kotoutumislain 65 §:n 3 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalle kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 60 §:ssä tarkoitettuja palveluita vastaavista palveluista aiheutuneista kustannuksista. Lain 60 §:ssä on säädetty kunnalle rahoitus kunnan peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän kautta, mikä ei ole Ahvenanmaalla käytössä. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalle kunnalle on tarkoitus maksaa vastaavista palveluista korvauksia laskennallisella korvauksella, jota kunnat hakisivat vastaavasti kuin nykyistä alkukartoituskorvausta.

Kotoutumislain 61 ja 62 §:n sekä 65 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä korvauksen perusteista ja maksatuksesta.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti laskennallisen korvauksen korvausaikaa lyhennettiin kotoutumislain muutoksella lailla 322/2024 kolmesta vuodesta kahteen vuoteen muista kotoutumislain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä kuin ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä, jonka osalta korvausaikaa lyhennettiin neljästä vuodesta kolmeen vuoteen 1.1.2025 alkaen. Hallitusohjelman mukaisesti tulkitsemisen kustannuksia on alennettava noin kolme miljoonaa euroa vuodesta 2025 alkaen. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024-2027 summa on tarkentunut 3,1 miljoonaan euroon. Näillä kirjauksilla on vaikutusta siihen, miten tulkitsemisen kustannukset huomioidaan osana kunnille ja hyvinvointialueille maksettavaa laskennallista korvausta.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen kehysriihi pidettiin 15.-16.4.2024. Julkisen talouden vakavan tilanteen vuoksi hallitus päätti kehysriihessä lisätoimista, joilla vahvistetaan julkista taloutta. Kehysriihessä yhtenä valtiontalouden säästötoimena päätettiin siitä, että kotoutumis lain toimeentulotuesta aiheutuneiden kustannusten korvausaikaa lyhennettäisiin kolmesta vuodesta yhteen vuoteen. Säästön arvioitiin olevan 58 miljoonaa euroa vuonna 2025. Hallituksen esityksen kotoutumislain muuttamiseksi valmistelun kuluessa kuitenkin huomattiin, että toimeentulotuen korvausajan lyhentämisestä aiheutuvat mahdolliset säästöt toteutuisivat kuitenkin aiemmasta arviosta poiketen pääosin vasta vuodesta 2027 alkaen, sillä kunnan osuus toimeentulotuesta huomioidaan tekemällä sitä vastaava vähennys kunnalle maksettavasta peruspalvelujen valtionosuudesta kahden vuoden viiveellä. Jos kunnat pystyvät TE-palveluiden siirtyessä valtiolta kunnille vähentämään momentin 32.50.30 piirissä olevien henkilöiden tukiriippuvuutta, säästöjä syntyy jo aiemmin. Koska säästöt tulevat pääosin viiveellä on hallituksen esityksessä vuoden 2025 talousarvioksi momentille 32.50.30 tehty uusi 58 miljoonan euronvähennys, joka kohdistuu laskennallisiin korvauksiin.

Budjettiriihen 3.9.2024 pöytäkirjamerkinnän mukaan ”Hallitus toimeenpanee valtion korvauksesta kotoutumisen edistämiseen kohdennetun säästön siten, että valtion korvausta lasketaan toteuttamalla norminpurkua kotouttamisen edistämisen laissa ja laskemalla tätä kautta valtion maksamaa laskennallisten korvausten tasoa. Lisäksi budjettiriihen pöytäkirjamerkinnän mukaan ”Jatkovalmistelussa tarkastellaan kotoutumislaisissa määriteltyjä kuntien velvoitteita. Kotoutumislaisissa määritellään, että kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta henkilöiden vastaanottamisesta, heidän osaamisensa ja kotoutumisen palvelutarpeensa arvioinnista, kotoutumissuunnitelman laatimisesta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation, kotoutumiskoulutuksen, tulkitsemisen ja muiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä. Norminpurku toteutetaan siten, ettei se heikennä kielikoulutusta, varhaiskasvatuksen tai opetuksen palveluita tai työllisyyttä edistäviä palveluita. Laskennallisiin korvauksiin voidaan tarvittaessa kohdentaa myös tuottavuussäästöjen perusteella tasonalennus. Tarvittavat lakimuutokset tulevat voimaan viimeistään helmikuussa 2025.”

Yhteensä 58 miljoonan euron leikkaus laskennalliseen korvaukseen edellyttää alle 7-vuotiaan laskennallisen korvauksen tason alentamista 4 545 eurolla vuodessa ja 7 vuotta täyttäneen laskennallisen korvauksen tason alentamista 540 eurolla vuodessa. Alle 7-vuotiaan osalta kotoutumislaissa ei juurikaan säädetä kotoutumislain mukaista tehtävistä. Pääosin kotoutumislain mukaiset palvelut kohdistuvat täysi-ikäisiin. Sen sijaan hallinnolliset tehtävät, kuten kotoutumisen edistämisen suunnittelu, kehittäminen ja seuranta, kohdistuvat kaikkiin korvausten piirissä oleviin. Esitetyt leikkaukset sisältävät sekä kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien karsimista että tuottavuussäästöinä korvaustason alentamisen.

Hallituksen julkisen talouden suunnitelman vuosille 2025-2028 sekä hallituksen esityksen vuoden 2025 talousarvioksi mukaisesti kotoutumislain mukaan korvattavaan toimeentulotukeen kohdistetaan myös leikkauksia. Mikäli kuntien perustoimeentulotuen rahoitusosuuden perintää voidaan nopeuttaa, laskennallisiin korvauksiin olisi mahdollista tehdä asetusmuutoksella tasokorotukset vuosina 2026–2027. Kun toimeentulotuen leikkausten säästövaikutukset valtiontalouteen alkaisivat, kullekin kehysvuodelle osoitettu säästö saavutettaisiin osittain tai kokonaan toimeentulotuen korvauksiin kohdistuvilla leikkauksilla. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025-2028 kohdennettu säästö on vuodelle 2025 yhteensä 58 miljoonaa euroa, vuodelle 2026 yhteensä 52 miljoonaa euroa, vuodelle 2027 yhteensä 30 miljoonaa euroa ja vuodelle 2028 yhteensä 16 miljoonaa euroa. Säästön määrään vaikuttaa kuitenkin korvausten piirissä olevien henkilöiden määrä, joten säästö voi olla joko arviota suurempi tai pienempi, mikäli korvausten piirissä olevien henkilöiden määrä poikkeaa arvioidusta.

2 Ehdotetun asetuksen sisältö

Valtioneuvoston asetuksessa esitetään säädettävän laskennallisesta korvauksesta kaksi säännöstä. Niissä säädettäisiin Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maakunnan kuntien saamasta laskennallisesta korvauksesta sekä hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä Ahvenanmaan terveyden- ja sairaanhoidon viranomaisen saamasta laskennallisesta korvauksesta. Tässä kappaleessa kuvataan ensin asetuksen kahden ensimmäisen pykälän sisältöä temaattisesti siten, että ensin kuvataan ikään perustuvat maksukategoriat ja sen jälkeen eri kustannuksia, joista laskennallinen korvaus muodostuu. Lisäksi esitetään, miten laskennallinen korvaus jakautuisi näille eri viranomaisille.

Lisäksi asetuksessa esitetään säädettävän laskennallisesta erityiskustannuskorvauksesta Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla sekä asetuksen voimaantulosta. Temaattisten perustelujen jälkeen kuvataan asetuksen pykälien sisältöä kunkin pykälän osalta.

Maksukategoriat

Nykyisin maksukategoriat ovat alle 7-vuotiaat sekä 7 vuotta täyttäneet. Laskennallista korvausta on viime vuosina maksettu siten, että 7 vuotta täyttäneen henkilön osalta maksetaan 2 300 euroa vuodessa ja alle 7-vuotiaan henkilön osalta maksetaan 6 845 euroa vuodessa. 1.1.2023 alkaen alle 7-vuotiaiden osalta kunnalle on maksettu tästä 95 % eli 6503 euroa ja hyvinvointialueelle 5 % eli 342 euroa. 7 vuotta täyttäneen osalta kunnalle on maksettu 85 % eli 1955 euroa ja hyvinvointialueelle 15 % eli 345 euroa.

Helsingin kaupungille maksetaan sekä kunnalle että hyvinvointialueelle maksettava laskennallinen korvaus. Korvaukset maksetaan erikseen, jotta Helsingin kaupunki pystyy eriyttämään kirjanpidossaan sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen muun toiminnan rahoituksesta.

Nykyisin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle on maksettu edellä kuvattu laskennallinen korvaus täysimääräisesti ja rahoitus on kohdennettu Ahvenanmaan terveyden- ja sairaanhoitoviranomaiselle ÅHS:lle maakunnan sisällä. Jatkossa on tarkoitus kohdentaa terveydenhoidon osuus suoraan ÅHS:lle. Ahvenanmaalla sosiaalihuollon palveluista vastaa kuntien Kommunernas socialtjänst k.f., joten sosiaalihuollon osuus maksettaisiin osana Ahvenanmaan maakunnan kuntien saamaa laskennallista korvausta.

Jatkossakin maksukategoriat olisivat alle 7-vuotiaat ja 7 vuotta täyttäneet, mutta 18 vuotta täyttäneiden osalta maksettaisiin kunnille ensimmäiseltä täysi-ikäisenä maksettavalta vuodelta laskennallista korvausta osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista sekä monikielisen yhteiskunta-orientaation ja työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä aiheutu-neisiin kustannuksiin lisäkorvaus. Kotoutumislakia koskevan hallituksen esityksen HE 208/2022 vp perusteluissa on alustavasti arvioitu laskennallisen korvauksen jakautumista.

Mikäli henkilö tulee laskennallisen korvauksen piiriin 7-17-vuotiaana ja täyttää 18 vuotta korvasajan kuluessa, maksettaisiin hänestä kunnalle lisäkorvausta ensimmäisen täysi-ikäisenä maksettavan vuoden ajalta alkaen seuraavasta kuukaudesta, kun hän on täyttänyt 18 vuotta. Lisäkorvausta 18 vuotta täyttäneestä maksettaisiin enintään ensimmäiseltä täysi-ikäisenä maksettavalta vuodelta.

Tulkitseminen

Voimassa olevan kotoutumislain mukaan lain 2 §:n 2 ja 3 momentin henkilöille järjestetystä tulkitsemisestä aiheutuvia kustannuksia korvataan ilman aikarajaa vuoden 2024 loppuun asti. Vuoden 2025 alusta alkaen tulkitsemisen kustannusten korvaukset on sisällytetty osaksi laskennallista korvausta.

Laskennallista korvausta maksetaan 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain mukaan kunnalle ja hyvinvointialueelle kolmen vuoden ajan muista lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä kuin kiintiöpakolaista, joiden osalta korvausta maksetaan neljän vuoden ajan. On kuitenkin syytä huomioida, ettei tulkitsemiskustannusten sisällyttäminen osaksi laskennallista korvausta vaikuta tulkitsemisestä maksettavien korvausten kokonaismäärään valtakunnallisella tasolla, sillä tulkitsemisestä aiheutuva laskennallisen korvauksen lisäys perustuu kunnille ja hyvinvointialueille nykyisin maksettuihin korvauksiin jakamalla tulkitsemisestä maksettujen korvausten kokonaismäärä laskennallisten korvausten piirissä olevien henkilöiden määrällä. Tulkitsemisen tarve voi myös vaihdella huomattavasti maahanmuuttaneiden välillä. Tulkitsemisen järjestämisestä säädetään hallintolaissa (434/2003). Kunta ja hyvinvointialue voivat rahoittaa tulkitsemisen kustannukset saamastaan laskennallisesta korvauksesta tai muusta rahoituksestaan, sillä laskennallinen korvaus ei ole korvamerkit-tyä.

Tulkitsemisen osalta esitetään, että Manner-Suomen kunnille maksettaisiin korvauksista 40 prosenttia ja hyvinvointialueille 60 prosenttia ja että Ahvenanmaan maakunnan kunnille maksettaisiin korvauksista 70 prosenttia ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle 30 prosenttia. Vuonna 2022 tulkitsemisen korvauksia on maksettu kunnille noin 13,5 miljoonaa euroa ja laskennal-listen korvausten piirissä oli 11 233 henkilöä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti tulkitsemiskustannusten korvaus-tasoa alennetaan 3,1 miljoonalla eurolla vuodessa. Tällöin tulkitsemiskustannuksia maksettaisiin kunnille ja hyvinvointialueille yhteensä 10,4 miljoonaa euroa/vuosi vuoden 2022 tasolla laskettuna (13,5 miljoonaa euroa – 3,1 miljoonaa euroa = 10,4 miljoonaa euroa).

Laskennallisen korvauksen maksuaikaa lyhennetään pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitus-ohjelman mukaisesti kotoutumislain muutoksella lailla 322/2024 nykyisestä kolmesta vuodesta kah-teen vuoteen sekä kiintiöpakolaisten kohdalla neljästä vuodesta kolmeen vuoteen. Tämän kompen-soimiseksi tulkitsemiskustannuksiin sisällytettäisiin laskennallisen korvauksen korvasajalle yhden vuoden tulkitsemiskustannukset, jotka ilman laskennallisen korvauksen maksuajan lyhentämistä olisi maksettu osana viimeisen vuoden laskennallista korvausta. Tulkitsemiskustannusten osuus lasken-nallisesta korvauksesta olisi tällöin yhteensä 1 389 euroa/henkilö/vuosi (3 vuotta*10,4 miljoonaa eu-roa/2 vuotta/11 233 henkilöä=1 389 euroa/henkilö). Manner-Suomen kunnan osuus olisi 556 eu-roa/henkilö/vuosi (1 389 euroa * 40 % = 556 euroa/henkilö) ja hyvinvointialueen osuus olisi 833 eu-roa/henkilö/vuosi (1 389 euroa * 60 % = 833 euroa/henkilö). Ahvenanmaan maakunnassa kunnan osuus olisi 972 euroa/henkilö/vuosi (1 389 euroa * 70 % = 972 euroa) ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen osuus 417 euroa/henkilö/vuosi (1 389 euroa * 30 % = 417 euroa).

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan kunnalle maksetaan laskennallista korvausta lain 9 §:n mukaisen alkukartoituksen järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista. Kunta käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttaneelle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttaneelle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Laskennallinen korvaus on 700 euroa. Korvaus on maksettu jokaisesta alkukartoitukseen osallistuneesta maahanmuuttaneesta riippumatta siitä, ovatko he lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuja henkilöitä.

Vuoden 2025 alusta voimaan tulevassa kotoutumislaisissa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi korvaa alkukartoituksen. Korvausjärjestelmän yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi kotoutumislain uudistuksen myötä lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta heille kunnassa laaditusta alkukartoituksesta aiemmin maksettu laskennallinen korvaus sisällytetään osaksi 18 vuotta täyttäneestä maksettavaa ensimmäisen vuoden laskennallista korvausta, koska osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tehdään kotoutumisprosessin alkuvaiheessa.

Kotoutumislain mukaan työvoimaviranomainen laatii osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin maahanmuuttaneelle, joka on työn työnhakija. Työvoimapalveluiden rahoituksesta säännellään sitä koskevassa lainsäädännössä. Kotoutumislain mukaan kunta laatii osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin työvoiman ulkopuolella olevalle maahanmuuttaneelle, joka on 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettu henkilö, saa lasten kotihoidon tukea taikka pyytää arviointia tai hänestä tehdään lain 9 §:ssä tarkoitettu yhteydenotto ja hänen arvioidaan sitä tarvitsevan. Muiden kuin lain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta korvaus osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin laatimisesta maksetaan kotoutumislain 60 §:n mukaan osana kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmää.

Säästötavoitteiden aikaansaamiseksi tulisi laskennallisen korvauksen tasonalennuksen lisäksi karsia kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavia lakisääteisiä tehtäviä. Kuntien ja hyvinvointialueiden näkökulmasta hallinnollisten velvoitteiden keventäminen helpottaisi kuntien ja hyvinvointialueiden tilannetta, mutta se ei yksin riitä kompensoimaan rahoituksen merkittävää vähennystä. Hallituksen esityksellä kotoutumislain muuttamiseksi on tarkoitus karsia ensisijaisesti kuntien ja hyvinvointialueiden hallinnollisia tehtäviä, mutta vähemmän tehtäviä, jotka vaikuttaisivat heikentävästi kotoutujien palveluihin. Kotoutumisen edistämiseen liittyvien velvoitteiden, kuten kuntien yhteistyöryhmien karsiminen sekä kuntien ja hyvinvointialueiden suunnittelu-, kehittämis- ja seurantatehtävien keventäminen, vähentää kunnille ja hyvinvointialueille kohdistuvia hallinnollisia tehtäviä, koska ne vähentävät byrokratiaa ja tehostavat resurssien käyttöä. Säästövaikutusten saavuttamiseksi on karsittava myös joitain kotoutumislain mukaisia kotoutumisen alkuvaiheen palveluita kuten perheiden kotoutumissuunnitelmat, monialaiset osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnit sekä monialaiset kotoutumissuunnitelmat, millä pyritään vähentämään myös päällekkäisyyksiä, joita tehtävistä saattaa aiheutua. Kunnille jää edelleen laajoja vastuita maahanmuuttajien kotoutumisen edistämässä ja kokonaisuudessaan vuonna 2025 toteutettava 58 miljoonan euron leikkaus tasonalennuksiineen vaikuttaa todennäköisesti myös näiden palveluiden laatuun ja kattavuuteen heikentävästi, mikä voi vaikeuttaa kotoutumisen pitkäjänteistä kehittämistä ja seurannan toteuttamista paikallisesti.

Kotoutumislain mukaan kunnan on laadittava osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi muun muassa lasten kotihoidon tukea saaville maahanmuuttajavanhemmille. Laskennallisen korvauksen henkilöpiiriin kuuluvat henkilöt ovat työvoiman ulkopuolella pääosin perhesyistä. Suurin osa kyseisistä perhesyistä työvoiman ulkopuolella olevista henkilöistä on naisia. Uusia laskennallisten korvausten piiriin tulevia 18 vuotta täyttäneitä oli vuonna 2019 noin 2 400 henkilöä. Näistä noin 47 prosenttia oli naisia eli noin 1128. Naisista noin 23 prosentin eli noin 260 henkilön, arvioidaan olevan työvoiman ulkopuolella perhevapaan vuoksi. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista maksettava laskennallinen korvaus kohdennettaisiin kunnalle. Tällöin edellä mainitun kohderyhmän osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin kokonaiskustannuksiksi kunnalle arvioidaan olevan yhteensä noin 182 000 euroa (260 x 700 euroa = 182 000 euroa). Kun tämä kustannus jaetaan ensimmäisen kerran korvausten piiriin tulevien 18 vuotta täyttäneiden määrällä, kohdentuisi laskennalliseen korvaukseen keskimäärin 76 euroa (182 000 euroa/2 400 = 76 euroa). Lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta pääosin työnhakijoita taikka saavat kotihoidon tukea tai toimeentulotukea ja sen vuoksi heidän osaltaan korvaukset sisältyvät jo muihin kategorioihin.

Hallituksen esityksessä kotoutumislain muuttamiseksi esitetään monialaisesta osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista luopumista. Henkilöille, joille monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi olisi laadittu, laadittaisiinkin hallituksen esityksen mukaisesti kunnan laatima osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi. Tällaisia henkilöitä olisivat olleet pääsääntöisesti kiintiöpakolaiset, ilman huoltajaa maahan tulleet lapset tai nuoret, ihmiskaupan uhrit tai muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea saavalle henkilöt. Arvion mukaan heidän määränsä olisi noin 500 henkilöä, joista kunnalle korvattaisiin myös osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin kustannuksia 350 000 euroa ($500 \times 700 \text{ euroa} = 350\,000 \text{ euroa}$). Kun tämä kustannus jaetaan ensimmäisen kerran korvausten piiriin tulevien 18 vuotta täyttäneiden määrällä, kohdentuisi laskennalliseen korvaukseen lisäksi keskimäärin 146 euroa ($350\,000 \text{ euroa} / 2\,400 = 146 \text{ euroa}$).

18 vuotta täyttäneestä maksettava korvaus osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista olisi siis kunnan osalta yhteensä 222 euroa (76 euroa + 146 euroa). Hyvinvointialueelle ei maksettaisi erillistä ensimmäisen vuoden korvausta 18 vuotta täyttäneen osalta, koska hallituksen esityksessä kotoutumislain muuttamiseksi esitetään monilaisesta osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista luopumista.

Ahvenanmaan maakuntalaissa kotoutumisen edistämiseksi (Landskapslagen om främjande av integration (ÅFS 2012:74)) säädetään osittain vastaavista palveluista kuin voimassa olevassa kotoutumislaisissa. Maakuntalaissa alkukartoituksen kohderyhmä kunnassa on toimeentulotukea saavat maahanmuuttaneet sekä muut sitä tarvitsevat. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle maksettava laskennallinen korvaus alkukartoituksesta vastaisi Manner-Suomen kunnan osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista maksettavaa korvausta eli olisi myös 222 euroa.

Kotoutumiskoulutus

Monet kotoutumislain 2 §:n 3 ja 4 momenttiin kuuluvat henkilöt ovat työttömiä työnhakijoita, jolloin heidän tiettyjen kotoutumispalveluidensa järjestämisestä vastaa työvoimaviranomainen ja heidän palveluidensa rahoitus on osana työvoimapalveluiden rahoitusta. Pääosin tämä rahoitus on täysin erillistä kotoutumislain mukaisiin korvauksiin nähden. Poikkeuksen tästä tekee työvoimakoulutuksena järjestettävä kotoutumiskoulutus lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuille henkilöille.

Kotoutumiskoulutuksen rahoitus sisällytetään laskennalliseen korvaukseen 18 vuotta täyttäneiden osalta työvoimapalvelu-uudistuksessa linjatun mukaisesti. Työvoimapalvelu-uudistuksen valmistelun yhteydessä rahoitus laskettiin vuoden 2019 hintatason mukaisesti, koska covid19-pandemian vuoksi vuosien 2020-2022 kustannukset poikkesivat aiemmasta tasosta. Vuonna 2023 taso on noussut, mutta on kuitenkin vuoden 2019 tasoa alhaisempi. Laskennalliseen korvaukseen sisällytettävä kotoutumiskoulutuksen kustannus lasketaan vuosien 2025-2028 julkisen talouden suunnitelman mukaisesti (Pääministeri Orpon hallituksen kehysriihi 15.-16.4.2024: ”Alennetaan kotoutumiskoulutuksen korvausta vastaamaan laskeneita kustannuksia.”) vuoden 2023 hintatasolla.

Vuonna 2023 työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen käytettiin yhteensä noin 69,2 miljoonaa euroa. Keskimäärin vuoden mittaisen kotoutumiskoulutuksen hinta vuonna 2023 oli 8 223 euroa henkilöä kohti ($251 \times 32,76 \text{ euroa per opiskelijatyöpäivä}$), jolloin noin vuoden mittainen kotoutumiskoulutus olisi voitu järjestää noin 8 415 henkilölle. Kotoutumiskoulutuksen lisääntyneeseen tarpeeseen on vaikuttanut etenkin tilapäistä suojelua saavien henkilöiden määrä. Osa kotoutumiskoulutukseen osallistuneista tilapäistä suojelua saavista ei ole kuulunut kuitenkaan laskennallisten korvausten piiriin, koska he ovat voineet osallistua kotoutumiskoulutukseen jo ennen kotikunnan saamista. Tilapäistä suojelua saavien työllistyminen on ollut myös yleisempää kuin muiden laskennallisen korvauksen piiriin kuuluvien.

Aiemman arvion mukaan työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen osallistuneista noin 2 070 henkilöä (noin 40 prosenttia) vuoden 2019 maahanmuuttaneiden määrien pohjalta olisi ollut kotoutumislain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuja henkilöitä eli laskennallisen korvauksen piirissä. Heidän osaltaan kotoutumiskoulutuksen kustannukset olisivat olleet noin 20 miljoonaa euroa, mikä olisi lisätty 18 vuotta täyttäneistä maksettavaan ensimmäisen vuoden ajalta maksettavaan laskennalliseen lisäkorvaukseen. Vuonna 2019 laskennallisten korvausten piirissä oli yhteensä

19 489 henkilöä, joista 4 704 tuli kyseisenä vuonna ensimmäistä kertaa laskennallisten korvausten piiriin. Laskennallisten korvausten piirissä olevista oli vuonna 2019 arvion mukaan noin 51 prosenttia 18 vuotta täyttäneitä, joten uusia laskennallisen korvauksen piiriin tulevia 18 vuotta täyttäneitä olisi ollut noin 2 400 henkilöä. Tällöin ensimmäisen vuoden laskennalliseen korvaukseen olisi kohdistunut keskimäärin 8 333 euroa ($20 \text{ miljoonaa euroa} / 2\,400 = 8\,333 \text{ euroa}$), koska osa 18 vuotta täyttäneistä olisi esimerkiksi ikänsä tai perhetilanteensa vuoksi työvoiman ulkopuolella tai osallistuisi elämäntilanteensa tai yksilöllisen tarpeensa vuoksi muuhun kuin työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen, mikä rahoitetaan esimerkiksi osana vapaan sivistystyön koulutusta tai aikuisten perusopetusta.

Kotoutumiskoulutuksen vuoden 2023 hintatason (vuonna 2023 keskimäärin vuoden mittaisen kotoutumiskoulutuksen hinta oli 8 223 euroa, kun vuonna 2019 se oli 9 669 euroa) mukaisesti laskettaessa kohdistuisi 18 vuotta täyttäneen osalta keskimäärin 7 092 euroa työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen järjestämiseen ($2\,070 * 8\,223 \text{ euroa} / 2\,400 = 7\,092 \text{ euroa}$).

Koska kyseessä on työvoimapalveluiden olemassa olevan rahoituksen jako Manner-Suomessa kunnille ja sitä kautta työvoimaviranomaisille, ei korvaus tältä osin koske Ahvenanmaan maakunnan kuntia. Ahvenanmaan maakunnassa työvoimapalvelut rahoitetaan maakunnan toimesta.

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Manner-Suomen kunnan on kotoutumislain 25 §:n mukaan järjestettävä kotoutuja-asiakkaille yhteiskuntaorientaatio mahdollisuuksien mukaan heidän äidinkielellään tai muutoin hyvin osaamallaan kielellä. Kotoutumislakia koskevan hallituksen esityksen HE 208/2022 vp perusteluissa on arvioitu monikielisen yhteiskuntaorientaation kustannukseksi 500 euroa/henkilö. Tämä sisällytettäisiin Manner-Suomen kunnalle 18 vuotta täyttäneestä maksettavan laskennallisen korvauksen ensimmäisen vuoden korvaukseen.

Ahvenanmaan maakuntalaissa kotoutumisen edistämisestä (Landskapslagen om främjande av integration (ÅFS 2012:74)) säädetään vastaavista palveluista kuin voimassa olevassa kotoutumislakissa eikä maakuntalaki edellytä kuntia järjestämään monikielistä yhteiskuntaorientaatiota. Tästä johtuen korvaus ei tältä osin koske Ahvenanmaan maakunnan kuntia. Mikäli Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta järjestää monikielistä yhteiskuntaorientaatiota, voi se hakea siitä korvausta asetuksen 3 §:n nojalla jäljempänä kuvatusti.

Laskennallisen korvauksen jakautuminen

Yhteensä laskennallista korvausta maksettaisiin alla kuvattujen taulukoiden mukaisesti Manner-Suomessa kunnille ja hyvinvointialueille sekä Ahvenanmaan maakunnassa kunnille ja ÅHS:lle. Taulukoissa esitetyt euromäärät kuvaavat vuoden (12 kk) ajalta maksettavan korvauksen.

Manner-Suomi: Laskennallisen korvauksen muodostuminen, alle 7-vuotiaat

Laskennallinen korvaus alle 7-vuotiaat	Kunta (euroa/henkilö)	Hyvinvointialue (euroa/henkilö)
Nykyinen korvaus 6 845 euroa, jako 95-5 %	6 503	342
Laskennallisen korvauksen leikkaus, 4 545 euroa	- 4 318	- 227
Tulkitseminen 1 389 euroa, jako 40-60 %	556	833
Yhteensä	2 741	948

Manner-Suomi: Laskennallisen korvauksen muodostuminen, 7 vuotta täyttäneet

Laskennallinen korvaus 7–vuotta täyttäneet	Kunta (euroa/henkilö)	Hyvinvointialue (euroa/henkilö)
Nykyinen korvaus 2 300 euroa, jako 85-15 %	1 955	345
Laskennallisen korvauksen leikkaus, 540 euroa	- 459	- 81
Tulkitseminen 1 389 euroa, jako 40-60 %	556	833

Yhteensä	2 052	1 097
-----------------	--------------	--------------

Lisäksi Manner-Suomen kunnalle maksetaan 7 vuotta täyttäneen laskennallisen korvauksen lisäksi 18 vuotta täyttäneen henkilön osalta ensimmäiseltä täysi-ikäisenä maksettavan vuoden ajan lisäkorvausta 7 814 euroa, joka sisältää osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista (222 euroa) sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation (500 euroa) ja työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen (7 092 euroa) järjestämisestä aiheutuvat kustannukset. Hyvinvointialueelle maksetaan 7 vuotta täyttäneen laskennallinen korvaus 18 vuotta täyttäneen henkilön osalta ensimmäiseltä täysi-ikäisenä maksettavan vuoden ajan saman suuruisena kuin seuraavatkin vuodet, koska hallituksen esityksessä kotoutumislain muuttamiseksi esitetään karsittavan monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin laadinta.

Ahvenanmaa: Laskennallisen korvauksen muodostuminen, alle 7-vuotiaat

Laskennallinen korvaus alle 7-vuotiaat	Kunta (euroa/henkilö)	Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomainen (euroa/henkilö)
Nykyinen korvaus 6 845 euroa, jako 95-5 %	6 503	342
Laskennallisen korvauksen leikkaus, 4 545 euroa	- 4 318	- 227
Tulkitseminen 1 389 euroa, jako 70-30 %	972	417
Yhteensä	3 157	532

Ahvenanmaa: Laskennallisen korvauksen muodostuminen, 7 vuotta täyttäneet

Laskennallinen korvaus –7 vuotta täyttäneet	Kunta (euroa/henkilö)	Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomainen (euroa/henkilö)
Nykyinen korvaus 2 300 euroa, jako 93-7 %	2 139	161
Laskennallisen korvauksen leikkaus, 540 euroa	- 502	- 38
Tulkitseminen 1 389 euroa, jako 70-30 %	972	417
Yhteensä	2 609	540

Lisäksi Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla maksetaan 7 vuotta täyttäneen laskennallisen korvauksen lisäksi 18 vuotta täyttäneen henkilön osalta ensimmäiseltä täysi-ikäisenä maksettavan vuoden ajan lisäkorvausta 222 euroa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista.

Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Laskennallinen korvaus kunnalle. Valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä ehdotetaan säädettävän laskennallisista korvauksista kunnille. Ehdotuksen mukaan valtion varoista maksettaisiin laskennallista korvausta kotoutumislain 61 §:ssä tarkoitetun toiminnan järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista muulle kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla, mukaan lukien Helsingin kaupunki, kolmen eri maksukategorian mukaisesti.

Valtion korvauksissa on huomioitu Ahvenanmaan maakunnan viranomaisten Manner-Suomesta poikkeava organisoituminen, jonka johdosta korvauksia maksettaisiin Ahvenanmaan maakunnan kunnille sekä terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle eri tavoin kuin Manner-Suomessa kunnille ja hyvinvointialueille.

Arvion mukaan 95 prosenttia **alle 7-vuotiaan** osalta nykyisin maksettavasta laskennallisesta korvauksesta (6 845 euroa/henkilö/vuosi) kohdentuisi kunnan järjestämiin kotoutumista edistäviin palveluihin, kuten varhaiskasvatukseen ja muiden lasten palveluiden järjestämiseen liittyvään kotoutumisen tukeen. Tulkitsemiskorvauksen jyvittäminen osaksi laskennallista korvausta tarkoittaisi Manner-Suomessa alle 7-vuotiaan osalta 556 euron lisäystä laskennalliseen korvaukseen. Kunnan osuus alle 7-vuotiaan laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta säästöstä olisi 4 318 euroa. Tällöin Manner-

Suomen kunnalle maksettava laskennallinen korvaus alle 7-vuotiaan osalta olisi 2 741 euroa/henkilö/vuosi (6 845 euroa * 95 % + 556 euroa – 4 318 = 2 741 euroa).

Arvion mukaan 85 prosenttia **7 vuotta täyttäneen** osalta maksettavasta nykyisestä laskennallisesta korvauksesta (2 300 euroa/henkilö/vuosi) kohdistuisi Manner-Suomessa kunnan järjestämiin kotoutumista edistäviin palveluihin, kuten osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, kotoutumissuunnitelman laadintaan ja seurantaan, ohjaukseen ja neuvontaan sekä muiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämiseen ja kehittämiseen. Laskennallinen korvaus kattaisi 2 §:n 3 ja 4 momentin mukaisten henkilöiden kotoutumista edistävinä palveluina myös muun muassa sivistys-, kulttuuri- liikunta- ja vapaa-ajan palveluja, lasten ja nuorten palveluja, hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä osallisuutta edistäviä ja rasmin ehkäisyyn ja hyvien väestösuhteiden edistämiseen liittyviä toimenpiteitä ja palveluja. Tulkitemiskorvauksen jyvittäminen osaksi laskennallista korvausta tarkoittaisi 556 euron lisäystä Manner-Suomen kunnan laskennalliseen korvaukseen. Kunnan osuus 7 vuotta täyttäneen laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta säästöstä olisi 459 euroa. Tällöin Manner-Suomen kunnalle maksettava laskennallinen korvaus 7 vuotta täyttäneen osalta lukuun ottamatta 18 vuotta täyttäneiden ensimmäisen vuoden korvausta olisi 2 052 euroa/henkilö/vuosi (2 300 euroa * 85 % + 556 euroa - 459 = 2 052 euroa).

18 vuotta täyttäneiden osalta kunnalle maksettaisiin 7 vuotta täyttäneen laskennallisen korvauksen lisäksi ensimmäisen vuoden ajalta korvausta kustannuksista, joita aiheutuu 18 vuotta täyttäneille järjestettävistä palveluista, kuten osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation ja työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen järjestäminen. Työvoimapalvelu-uudistuksessa linjatun mukaisesti työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen rahoitus siirretään kunnille 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta jyvitettyä osaksi laskennallista korvausta. Tällöin 7 vuotta täyttäneen osalta maksettavan laskennallisen korvauksen lisäksi kunnalle maksettaisiin lisäkorvausta 18 vuotta täyttäneistä henkilöistä ensimmäisen täysi-ikäisenä maksettavan vuoden ajalta. Kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämisestä maksettava korvaus maksettaisiin ensimmäisenä täysi-ikäisenä maksettavana vuonna, koska tavoitteena on ohjata kotoutuja-asiakkaat mahdollisimman nopeasti kotoutumista edistäviin palveluihin.

Nykyisen alkukartoituskorvauksen osalta korvaus olisi sekä Manner-Suomen kunnalle että Ahvenanmaan maakunnan kunnalle edellä lasketun mukaisesti 222 euroa..

Kotoutumiskoulutuksen osalta korvaus 18 vuotta täyttäneen henkilön osalta olisi 7 092 euroa. Kotoutumiskoulutus korvattaisiin vain Manner-Suomen kunnille, koska Ahvenanmaan maakunnan työvoimapalvelut kuuluvat maakunnan itsehallintoon liittyviin menoihin, joiden rahoittamista varten valtion talousarviosta siirretään varoja Ahvenanmaan maakunnalle.

Ahvenanmaan maakunnassa **alle 7-vuotiaan** laskennallinen korvaus jaettaisiin maakunnan kuntien ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen kesken samassa suhteessa kuin Manner-Suomessa. Myös alle 7-vuotiaan laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta säästö jakautuisi samassa suhteessa kuin Manner-Suomessa. Sen sijaan **7 vuotta täyttäneen** osalta laskennallisesta korvauksesta kohdennettaisiin Ahvenanmaan maakunnan kunnalle 93 prosenttia ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle 7 prosenttia. Ahvenanmaalla sosiaalihuollon palveluista vastaa kuntien Kommunernas socialtjänst k.f., joten sosiaalihuollon osuus maksettaisiin osana Ahvenanmaan maakunnan kuntien saamaa laskennallista korvausta. Ahvenanmaan maakunnan kunnan osuus 7 vuotta täyttäneen laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta säästöstä olisi siis 502 euroa.

Tulkitemiskorvausten osalta arvioidaan Ahvenanmaan maakunnan kuntien osuuden olevan 70 prosenttia ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen 30 prosenttia. Tällöin Ahvenanmaan maakunnan kuntien osuus tulkitemiskustannuksista olisi 972 euroa/henkilö/vuosi (1 389 euroa * 70 % = 972 euroa) ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen 417 euroa/henkilö/vuosi (1 389 * 30 % = 417 euroa).

Yhteensä Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle maksettaisiin laskennallista korvausta kotoutumislain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle järjestettävistä palveluista seuraavasti: alle 7-vuotiaasta 3 157 euroa, 7 vuotta täyttäneestä 2 609 euroa. Lisäksi 18 vuotta täyttäneestä

maksettaisiin ensimmäisen täysi-ikäisenä maksettavan vuoden ajalta 222 euroa alkukartoituksen järjestämisestä.

2 §. *Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle, Helsingin kaupungille ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle.* Valtion varoista maksettaisiin hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimijalle laskennallista korvausta kotoutumislain 62 §:n mukaisesti 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen osallistumisesta sekä muiden kotoutumista edistävien palveluiden ja tulkitsemisen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista.

Arvion mukaan 5 prosenttia **alle 7-vuotiaan** osalta nykyisin maksettavasta laskennallisesta korvauksesta (6 845 euroa/henkilö/vuosi) kohdentuisi hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin järjestämiin kotoutumista edistäviin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Tulkitsemiskorvauksen jyvittäminen osaksi laskennallista korvausta tarkoittaisi hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungille alle 7-vuotiaan osalta 833 euron lisäystä laskennalliseen korvaukseen. Hyvinvointialueen osuus alle 7-vuotiaan laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta säästöstä olisi 227 euroa Tällöin hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungille maksettava laskennallinen korvaus alle 7-vuotiaan osalta olisi 948 euroa/henkilö/vuosi ($6\,845 \text{ euroa} * 5\% + 833 \text{ euroa} - 227 \text{ euroa} = 948 \text{ euroa}$).

Arvion mukaan 15 prosenttia **7 vuotta täyttäneen** osalta maksettavasta nykyisestä laskennallisesta korvauksesta (2 300 euroa/henkilö/vuosi) kohdistuisi hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin järjestämiin kotoutumista edistäviin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Tulkitsemiskorvauksen jyvittäminen osaksi laskennallista korvausta tarkoittaisi 833 euron lisäystä hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin laskennalliseen korvaukseen. Hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon osuus 7 vuotta täyttäneen laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta säästöstä olisi 81 euroa. Tällöin hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungille maksettava laskennallinen korvaus 7 vuotta täyttäneen osalta lukuun ottamatta 18 vuotta täyttäneiden ensimmäisen vuoden korvausta olisi 1 097 euroa/henkilö/vuosi ($2\,300 \text{ euroa} * 15\% + 833 \text{ euroa} - 81 \text{ euroa} = 1\,097 \text{ euroa}$).

Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle maksettaisiin valtion varoista laskennallista korvausta kotoutumislain 62 §:n mukaisesti 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa maakuntalaissa tarkoitettujen tehtävien ja tulkitsemisen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista.

Ahvenanmaan maakunnassa **alle 7-vuotiaan** laskennallinen korvaus jaettaisiin maakunnan kuntien ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen kesken samassa suhteessa kuin Manner-Suomessa. Sen sijaan **7 vuotta täyttäneen** osalta laskennallisesta korvauksesta kohdennettaisiin Ahvenanmaan maakunnan kunnalle 93 prosenttia ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle 7 prosenttia. Ahvenanmaalla sosiaalihuollon palveluista vastaa kuntien Kommunernas socialtjänst k.f., joten sosiaalihuollon osuus maksettaisiin osana Ahvenanmaan maakunnan kuntien saamaa laskennallista korvausta. Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen osuus 7 vuotta täyttäneen laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta säästöstä olisi 38 euroa.

Tulkitsemiskorvausten osalta arvioidaan Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen osuuden olevan 30 prosenttia ja Ahvenanmaan maakuntien kuntien 70 prosenttia. Tällöin Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen osuus tulkitsemiskustannuksista olisi 417 euroa/henkilö/vuosi ($1\,389 \text{ euroa} * 30\% = 417 \text{ euroa}$).

Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle maksettava laskennallinen korvaus olisi alle 7-vuotiaan osalta 532 euroa/henkilö/vuosi. Laskennallinen korvaus Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle 7 vuotta täyttäneen osalta olisi 540 euroa/henkilö/vuosi.

3 §. *Laskennallinen erityiskustannuskorvaus Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle.* Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 65 §:n 3 momentin mukaan Ahvenanmaan maakunnan kunnalle maksetaan laskennallista korvausta 60 §:ssä tarkoitettuja palveluita vastaavista palveluista aiheutuneista kustannuksista. Osana peruspalvelujen valtionosuusrahoitusta kunnalle korvataan kotoutumisen edistämisestä annetun lain 10 §:ssä tarkoitettua ohjausta ja neuvontaa, muiden kuin 2 §:n 3 ja 4

momentissa tarkoitettujen henkilöiden ja työnhakijoiden osalta osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tai monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman, monialaisen kotoutumissuunnitelman tai perheen kotoutumissuunnitelman laatiminen sekä suunnitelman tarkistaminen, muiden kuin 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestäminen sekä kotoutumista edistävä monialainen yhteistyö. Koska Ahvenanmaan maakunnan kunnat eivät ole valtionosuusrahoituksen piirissä, voisivat Ahvenanmaan maakunnan kunnat hakea laskennallista korvausta näistä kustannuksista, mikäli ne järjestävät kyseessä olevia palveluita. Lisäksi Ahvenanmaan maakunnan kunnat voisivat hakea laskennallista korvausta monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämisestä myös 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta, koska monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämisestä ei ole velvoitetta Ahvenanmaan maakuntalaissa, joten korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että palvelu myös järjestetään.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 10 §:n mukaan kunnan on huolehdittava maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunta vastaa siitä, että sen alueella on tarvetta vastaavasti toimipisteitä tai palveluita, joissa maahanmuuttaja voi saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa riippumatta maahanmuuton syystä ja maassaolon kestosta. Manner-Suomessa toimintaa on kehitetty suurimpien kaupunkien itse järjestämänä, mutta muilla alueilla maahanmuuttaneiden pienemmän määrän vuoksi palvelua on ollut tarkoituksenmukaista järjestää kuntien välisenä yhteistyönä esimerkiksi koko maakunnan laajuisesti. Ahvenanmaalla asui vuoden 2022 lopussa noin 2 900 vieraskielistä. Mikäli maakunnassa sovittaisiin, että yksi kunta järjestäisi tällaista matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa, jota tarjottaisiin tarvittaessa kaikille vieraskielisille Ahvenanmaalla, voisi kyseinen kunta hakea korvausta toiminnan järjestämisestä 11 800 euroa/vuosi. Kustannus on suhteutettu vieraskielisten määrään Manner-Suomessa. Ahvenanmaan maakunnan kunnissa asuu 0,59 prosenttia koko Suomen vieraskielisten määrästä. Manner-Suomen kunnille kohdennetaan 2 miljoonaa euroa kotoutumislain 10 §:n mukaisen ohjauksen ja neuvonnan järjestämiseen ($0,59\% * 2\,000\,000$ euroa = 11 800 euroa). Tätä osuutta ei ole huomioitu julkisen talouden suunnitelmassa, vaan se edellyttää lisärahoitusta.

Muun kuin kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 §:ssä 3 ja 4 momentissa tarkoitettun henkilön tai työnhakijan osalta alkukartoituksen, kotoutumissuunnitelman ja tarvittaessa perheen kotoutumissuunnitelman laatimisen sekä suunnitelman tarkistamisen kustannukseksi on arvioitu nykyistä alkukartoituskorvausta vastaava 700 euroa henkilöä kohden. Korvausta voitaisiin hakea vain kerran samasta henkilöstä tämän palvelun osalta. Summa on suurempi kuin osana 1 §:ssä tarkoitettun laskennallinen korvaus osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta, sillä tämä 700 euroa haettaisiin henkilöstä, jolle alkukartoitus on laadittu (vähintään toteutettu alkuhaastattelu). Sen sijaan 1 §:ssä tarkoitettu laskennallinen korvaus maksetaan jokaisesta lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettusta henkilöstä, vaikka suuri osa heistä on työnhakijoita ja tällöin heidän osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointinsa ja kotoutumissuunnitelmansa laaditaan työvoimaviranomaisen toimesta. Vuonna 2022 Ahvenanmaan maakunnan kunnat eivät ole hakeneet erillistä korvausta alkukartoituksen järjestämisestä henkilölle, joka ei ole työnhakija. Jotta Ahvenanmaan maakunnan kunnilla olisi edelleen mahdollisuus hakea tarvittaessa korvausta, tulee momentille 32.50.30 (Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä) jättää rahoitusta vähintään muutaman henkilön osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista maksettavan korvauksen maksamiseen. Esimerkiksi viiden henkilön osaamisen ja palvelutarpeen arvioinnista aiheutuvat kustannukset olisivat 3 500 euroa ($5 * 700$ euroa = 3 500 euroa). Tätä osuutta ei ole huomioitu julkisen talouden suunnitelmassa, vaan se edellyttää lisärahoitusta.

Monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämisen kustannukseksi on arvioitu 500 euroa henkilöä kohden vastaavasti kuin Manner-Suomessa yllä kuvattu. Korvausta voitaisiin hakea vain kerran samasta henkilöstä tämän palvelun osalta.

Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti esitetään viiden miljoonan euron lisärahoitusta maahanmuuttajaitien kotoutumisen edistämiseen. Tämä rahoitus kohdennetaan Manner-Suomen kunnille kunnan peruspalveluiden valtionosuusrahoituksella ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluville kunnille laskennallisen erityiskustannuskorvauksen kautta, sillä Ahvenanmaalla ei ole käytössä valtionosuusjärjestelmä. Vuonna 2018 alle kolme vuotta maassa olleista ulkomailla syntyneistä vieraskielisistä 2 121 henkilöä sai kotihoidontukea. Vuonna 2022 Ahvenanmaalla asui 0,98 % kaikista ulkomaalaisista 20-

49-vuotiaista naisista. Arvioimalla, että kotihoidontukea saa sama osuus Ahvenanmaalla kuin muualla Suomessa, Ahvenanmaalla kotihoidontukea saisi 21 ulkomailla syntynyttä vieraskielistä. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluville kunnille esitetään 60 000 euron lisäystä, joka tarkoittaisi 2 857 euroa per henkilö (60 000 euroa / 21 henkilöä). Kunnan tulisi järjestää maahanmuuttajavanhemmille soveltuvia koulutuksia tai muita palveluita tällä rahoituksella ja huomioida myös lastenhoidon toteuttaminen. Korvausta voitaisiin hakea vain kerran samasta henkilöstä tämän palvelun osalta. Rahoitus on huomioitu tarkistetussa kehyksessä 2025-2028.

Kotoutuslain 60 §:n mukaan kunnalle myönnetään valtionosuutta kotoutumista edistävään monialaiseen yhteistyöhön. Manner-Suomessa toimintaa on kehitetty suurimmissa kaupungeissa osaamiskeskustyyppisenä toimintana, jossa työnhakijana olevien asiakkaiden työllistymistä on nopeutettu hallinnonalat ylittävällä yhteistyöllä. Monialaisen yhteistyön osalta Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle esitetään maksettavan 560 euroa/henkilö

Ahvenanmaalla oli vuoden 2023 lokakuussa 504 ulkomaalaista työnhakijaa, mikä on noin 0,57 prosenttia kaikista Suomen ulkomaalaisista työnhakijoista. Manner-Suomen kunnille kohdennetaan rahoitusta 2 000 000 euroa monialaiseen yhteistyöhön. Kun Ahvenanmaan maakunnan kustannus suhteutetaan ulkomaalaisten työnhakijoiden määrään Manner-Suomessa, arvioidaan Ahvenanmaalla käytettävän enintään 11 400 euroa vuodessa monialaiseen yhteistyöhön (0,57 % * 2 000 000 euroa = 11 400 euroa).

Laskennallinen erityiskustannuskorvaus Ahvenanmaan maakunnan kunnalle

	Euroa
Ohjaus ja neuvonta (10 §), yksi kunta	11 800/vuosi
Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnit ja kotoutumissuunnitelmat (muut kuin pakolaiset ja työnhakijat)	700 / hlö
Monikielinen yhteiskuntaorientaatio	500 / hlö
Maahanmuuttajavanhempien kotoutumisen edistäminen	2857 / hlö
Monialaisen yhteistyön järjestäminen	560 / hlö

Ehdotetun 3 §:n 2 momentin mukaan korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta on järjestänyt tällaisia palveluita. Kunta voisi hakea korvauksia vain jos-takin näistä palveluista tai kaikista riippuen, miten se on toteuttanut edellä kuvattuja palveluita. Kustakin henkilöstä korvaus maksettaisiin vain kerran kutakin momentin 2-5 kohdassa tarkoitettua palvelua kohden. 1 kohdassa tarkoitettua palvelusta maksettaisiin hakemuksesta vuosittainen kerta-korvaus yhdelle kunnalle, ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus arvioisi, toteuttaako kunta koko maakunnan kattavaa palvelua riittävästi korvauksen hakemiseen.

Kotoutuslain 65 §:n 4 momentin mukaan korvaamisen edellytyksenä on lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös korvausten maksamisesta. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta hakisi siis ensin Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta päätöksen korvauksista ja sen jälkeen korvaukset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskukselta.

4 §. Maksatuksen perusteet. Pykälässä säädettäisiin maksatuksen perusteista silloin, kun laskennallista korvausta maksettaisiin ennen asetuksen voimaantuloa kohdistuneista korvauksista. Kotoutuslain 70 §:n mukaan kunnan, hyvinvointialueen ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen on haettava lain mukaisia korvauksia kehittämis- ja hallintokeskukselle osoitetulla hakemuksella viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan. Kunnat ja hyvinvointialueet ovat 1.1.2025 alkaen kumottavan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 54 §:n mukaan voineet vastaavasti hakea korvauksia takautuvasti kahden vuoden ajan.

Laskennallinen korvaus maksetaan pääsääntöisesti automatisoidun korvausjärjestelmän kautta kuukausittain kunnille, hyvinvointialueille ja 1.1.2025 alkaen myös Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle kotoutuslain 2 §:n 3 ja 4 momentin mukaisista henkilöistä. Automatisoi-

dun maksatuksen henkilöpiiriin eivät kuitenkaan kuulu ulkomaalaislain (301/2004) 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin perusteella oleskeluluvan saaneet ihmiskaupan uhrin tai heidän perheenjäsenensä. Lisäksi automatisoidun maksatuksen ulkopuolelle voi jäädä muita kotoutumislain 2 §:n 3 tai 4 momentin mukaisia henkilöitä, joiden henkilötunnus tai tieto kotikuntamerkinneistä eivät ole ulkomaalaisasioiden asiankäsitteilyjärjestelmässä (UMA) tai väestötietojärjestelmässä maksatuksen henkilölistauksen muodostamisen ajankohtana. Kunnat, hyvinvointialueet ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomainen voivat hakea kyseisistä automatisoidun maksatuksen ulkopuolelle jäävistä ja kotoutumislain 2 §:n 3 tai 4 momentin mukaisista henkilöistä korvauksen erillisellä hakemuksella.

Korvausten maksatuksesta vastaava kehittämis- ja hallintokeskus voi käsitellä kotoutumislain 70 §:n perusteella myös laskennallisen korvauksen hakemukset, joissa haetaan korvausta viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikaisesta laskennallisesta korvauksesta on kyse. Kunnat ja hyvinvointialueet voivat hakea ja niille voidaan maksaa laskennallinen korvaus 70 §:n perusteella myös vuosille 2023 tai 2024 ajoittuvista laskennallisista korvauksista asetuksen 4 §:n mukaisesti. Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomainen ei voi hakea laskennallista korvausta erillisellä hakemuksella ennen tämän asetuksen voimaan tuloa ajoittuvasta laskennallisesta korvauksesta, koska laskennallisen korvauksen maksatus sille on käynnistynyt 1.1.2025 alkaen. Ahvenanmaan maakunnan kunnat voivat kuitenkin hakea laskennallista korvausta kotoutumislain 70 §:n mukaisesti myös vuosilta 2023 tai 2024.

Asetuksen 4 §:n mukaisesti, jos Manner-Suomen kunta hakee laskennallista korvausta ajalta ennen asetuksen voimaan tuloa alle 7-vuotiaasta henkilöstä, maksettaisiin kunnalle 2185 euroa. Asetuksen 4 §:n mukaisesti, jos kunta hakee laskennallista korvausta ajalta ennen asetuksen voimaan tuloa 7-vuotta täyttäneestä henkilöstä, maksettaisiin Manner-Suomen kunnalle 1 496 euroa. Korvaus alle 7-vuotiaista ja 7 vuotta täyttäneistä ei sisältäisi korvausta tulkittamisesta (556 euroa), sillä kunta voi kotoutumislain 102 §:n 1 momentin mukaisen siirtymäsäännöksen perusteella hakea kumotun kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 48 §:n perusteella myönnettäviä tulkittamiskorvauksia 31.12.2026 asti. Korvaus ei myöskään sisältäisi korvausta 18 vuotta täyttäneiden osalta ensimmäiseltä täysi-ikäisenä maksettavalta vuodelta maksettavia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, monikielisen yhteiskuntaorientaation ja kotoutumiskoulutuksen järjestämisen korvausta. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin korvausta ei makseta osana laskennallista korvausta kunnalle, joka hakee korvausta ajalta ennen 1.1.2025, sillä kunta voi kotoutumislain 102 §:n 1 momentin mukaisen siirtymäsäännöksen perusteella hakea kumotun kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 50 §:n mukaista alkukartoituskorvausta 31.12.2026 asti. Monikielisen yhteiskuntaorientaation ja kotoutumiskoulutuksen järjestämistä ei korvata, koska kunnalla ei ole ollut velvoitetta kyseisten palveluiden järjestämiseen ennen 1.1.2025.

Jos Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta hakee laskennallista korvausta ajalta ennen asetuksen voimaan tuloa, maksettaisiin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle alle 7-vuotiaasta henkilöstä 2 300 euroa. Jos Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta hakee laskennallista korvausta ajalta ennen asetuksen voimaan tuloa, maksettaisiin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalle 7 vuotta täyttäneestä henkilöstä 1 760 euroa. Korvaus koostuu sekä Ahvenanmaan maakunnan kunnan että Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen laskennallisesta korvauksesta, josta on vähennetty erikseen siirtymäsäännöksen 102 §:n mukaisesti haettavissa olevat tulkittamiskorvaukset (alle 7-vuotiaista: 8 234 euroa - 1 389 euroa = 6 845 euroa ja 7 vuotta täyttäneistä: 3 689 euroa - 1 389 euroa = 2 300 euroa).

Hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungille maksettaisiin asetuksen 4 §:n mukaisesti alle 7-vuotiaan osalta 115 euroa, jos korvausta haetaan ajalta ennen asetuksen voimaan tuloa. Korvaus ei sisältäisi 833 euron tulkittamiskorvausta, koska ennen kotoutumislain voimaantuloa syntyneet tulkittamiskorvaukset ovat kotoutumislain 102 §:n 1 momentin mukaisesti haettavissa kumotun lain 48 §:n perusteella 31.12.2026 asti. Vastaavasti jos hyvinvointialue tai Helsingin kaupunki hakevat laskennallista korvausta 7 vuotta täyttäneestä ajalta ennen asetuksen voimaan tuloa, korvausta maksettaisiin asetuksen 4 §:n mukaisesti 264 euroa, mikä ei sisällä erikseen haettavissa olevaa tulkittamiskorvausta.

Laskelmissa on huomioitu myös laskennalliseen korvaukseen kohdistuvat säästöt.

5 §. Voimaantulo. Esitetään, että asetuksen 4 §:ssä säädettäisiin voimaantulosta. Asetuksen esitetään tulevan voimaan 1.1.2025 eli samanaikaisesti kotoutumislain kanssa.

3 Ehdotuksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisiin

Esityksellä on vaikutuksia valtiontalouteen, kuntatalouteen sekä hyvinvointialueen talouteen. Tämän asetuksen mukainen rahoitus kunnille ja hyvinvointialueille on päätetty osin keväällä 2022 hyväksytyssä julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2023-2027 (esimerkiksi monikielisen yhteiskuntaorientaation rahoitus). Lisäksi keväällä 2024 julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025-2028 päätettiin, että kotoutumiskoulutuksen korvausta alennetaan vastaamaan laskeneita kustannuksia, mikä luo säästöjä valtiontalouteen vuodesta 2025 alkaen. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti tulkittamisen kustannuksia vähennetään noin kolme miljoonaa euroa vuodessa, mikä luo säästöjä valtiontalouteen vuodesta 2025 alkaen. Hallitusohjelman mukainen maahanmuuttajaäitien aseman parantaminen, viiden miljoonan euron lisärahoitus vuodesta 2025 alkaen, toteutuu pääosin kotoutumislain muutoksella, mutta Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvien kuntien osuus rahoituksesta eli 60 000 euroa säädettäisiin tällä asetuksella. Ahvenanmaan maakunnan kunnille kotoutumislain 65 §:n 3 momentin mukaisten korvausten maksamisen osalta vaikutusarvioinnit ovat tarkentuneet ja niiden osalta tarvitaan lisärahoitusta momentille 32.50.30 (Valtion korvaukset kotoutumisen edistämiseksi, arviomääräraha) yhteensä noin 27 000 euroa. Lisärahoituksesta 11 800 euroa kohdistuu kotoutumislain 10 §:n mukaisen ohjauksen ja neuvonnan järjestämiseen Ahvenanmaan maakunnassa, 3 500 euroa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin muiden kuin kotoutumislain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuille henkilöille ja työnhakijoille Ahvenanmaan maakunnassa sekä 11 400 euroa monialaisen yhteistyön järjestämiseen Ahvenanmaan maakunnassa. Rahoitus voidaan toteuttaa siirtämällä tarvittava rahoitus momentilta 32.50.03 (Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen, siirtomääräraha) momentille 32.50.30 julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025-2028. Suurin vaikutus on kuitenkin hallituksen budjettiriihessä 3.9.2024 sovitut säästöt, joiden mukaan laskennallisia korvauksia leikataan vuonna 2025 yhteensä 58 miljoonaa euroa.

Kuntatalouteen sekä hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja ÅHS:n talouteen esityksellä on huomattavia vaikutuksia, sillä valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus säätää niiden saamista laskennallisista korvauksista. Verrattuna nykyiseen laskennalliseen korvaukseen, eri osapuolten saamat korvaussummat laskevat. Korvaussummaan vaikuttaa myös nykyisin todellisten kustannusten mukaan haettavat tulkittamisen kustannukset sekä kuntien nykyisin hakema alkukartoituskorvaus, jotka on vuoden 2025 alusta jyvitetty osaksi laskennallista korvausta. Lisäksi on syytä huomioida, että Manner-Suomen kunnalle maksetaan 18 vuotta täyttäneen osalta erillinen korvaus ensimmäiseltä vuodelta maksettavan laskennallisen korvauksen lisäksi korvaus osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, monikielisen yhteiskuntaorientaation ja kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä. Keväällä 2024 julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025-2028 esitetty säästö kotoutumiskoulutuksen osalta perustuu alentuneisiin kustannuksiin, ei tällä arvioida olevan vaikutusta kuntatalouteen. Sen sijaan laskennallisen korvauksen 58 miljoonan euron leikkauksella julkisen talouden säästötoimena on taloudellisia vaikutuksia.

Siltä osin, kun kunnat ja hyvinvointialueet tosiasiallisesti vähentävät hallituksen esityksessä kotoutumislain muuttamiseksi kumottavia lakisääteisiä palveluita, säästöillä ei ole niille taloudellisia vaikutuksia. Suurelta osin säästöt kuitenkin toteutettaisiin tuottavuussäästönä laskennallisen korvauksen ta-soa leikkaamalla, millä olisi kielteinen vaikutus kuntien ja hyvinvointialueiden talouteen. Toisaalta, kun toimeentulotukeen liittyvät säästöt alkavat toteutua, tehdään laskennallisiin korvauksiin tasokorotus, jolloin niihin kohdistuvien säästöjen vaikutus lievenee. Mikäli kuntien perustoimeentulotuen maksu-osuuden perintää voidaan nopeuttaa, toimeentulotukeen liittyvät säästöt alkavat toteutua jo vuodesta 2026 alkaen.

Kunnille jää kuitenkin edelleen laajoja vastuita maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisessä ja kokonaisuudessaan vuonna 2025 toteutettava 58 miljoonan euron leikkaus tasonalennuksiineen vaikuttaa todennäköisesti myös näiden palveluiden laatuun ja kattavuuteen heikentävästi, mikä voi vaikeuttaa kotoutumisen pitkäjänteistä kehittämistä ja seurannan toteuttamista paikallisesti.

Tämän asetuksen vaikutukset edellä mainittujen viranomaisten talouteen liittyvät siihen, miten korvausten esitetään jakautuvan viranomaisten välille, sekä siihen, että hallituksen esityksellä kotoutumislain muuttamiseksi esitetään viranomaisten lakisääteisten tehtävien karsimista ja keventämistä. Korvausten kohdentamisen on tarkoitus vastata kustannusten kohdentumista. Lisäksi esityksellä on vaikutuksia edellä mainittujen viranomaisten talouteen, sillä tulkitsemista koskeva noin kolmen miljoonan euron vähennys edellyttää, että kunnat sekä hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja ÅHS toteuttavat tulkitsemista aiempaa kustannustehokkaammin. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvien kuntien osalta esityksellä on vähäisiä myönteisiä vaikutuksia, sillä kotoutumislaisissa Manner-Suomen kunnille säädetty ja esitettävä valtionosuusrahoitus esitetään maksettavan Ahvenanmaan maakunnan kunnille tämän asetuksen myötä osana laskennallista korvausta.

Lisäksi laskennallisen korvauksen maksamiseen liittyvät muutokset edellyttävät Maahanmuuttovirastolta UMA-järjestelmäkehitystä. Järjestelmäkehityksen kustannukset katetaan momentilta 26.01.26.2 Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) uudelleensijoittamisen erillismäärärahaan, johon työ- ja elinkeinoministeriöllä on käyttöoikeus. Tämän asetuksen edellyttämän järjestelmäkehityksen rahoitus sisältyy määrärahaan, joka on varattu 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain laskennallisen korvauksen muutosten sekä parhaillaan valmistelussa olevassa hallituksen esityksessä kotoutumislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (TEM018:00/2023) esitettävien laskennallista korvausta koskevien muutosten toteutukseen.

Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä ei voida arvioida olevan välittömiä vaikutuksia maahanmuuttajien toimeentuloon, koska leikattavia laskennallisia korvauksia ei makseta maahanmuuttajille. Esityksellä voi kuitenkin olla välillisiä vaikutuksia maahanmuuttaneiden ja erityisesti pakolaistaustaisten henkilöiden kotoutumisen edistämiseen. Viranomaisten kotoutumista edistävän rahoituksen tarkoituksena on varmistaa niiden lakisääteisten tehtävien hoitaminen, ml. kotoutumislain edellyttämien palveluiden järjestäminen, alueella olevaa palvelutarvetta vastaavasti. Lakisääteisten tehtävien karsimisella on kuitenkin maahanmuuttaneiden palveluihin vaikutuksia, joita on arvioitu hallituksen esityksessä kotoutumislain muuttamiseksi.

Jos kunnat ja hyvinvointialueet päätyisivät laskennallisen korvauksen osana maksettavan tulkitsemiskorvauksen alentamisen seurauksena vähentämään tulkitsemisen saatavuutta, vaikuttaisi se maahanmuuttaneisiin. Erityisesti se voi vaikuttaa sukupuolten tasa-arvoon sekä lapsiin. Mikäli viranomaisten järjestämisen tulkitsemisen vähentäminen johtaisi sukulaisten tai ystävien tulkkinäytöksen lisääntymiseen, voisi seurauksena olla väärintähtäyksiä sekä puolueellisuutta asioiden hoidossa esimerkiksi niin, että naisen todellinen mielipide ja tahto eivät välity. Tulkitsemisen saatavuus erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa on naisille tasa-arvokysymys. Esimerkiksi CEDAW-sopimuksen (Kaikkinaisten naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus SopS 67-68/1986) 12 artiklan 1 kohdan mukaisesti sopimusvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin naisten syrjinnän poistamiseksi terveydenhoidon alalla ja varmistaa miesten ja naisten tasa-arvon pohjalta terveydenhoitopalvelujen saannin, mukaan lukien perhesuunnitteluun liittyvät palvelut. Naiset muuttavat miehiä useammin Suomeen perhesiteen perusteella ja hoitaessaan pieniä lapsia kotona heidän on vaikeampi osallistua kielikoulutukseen. Perheellisille maahanmuuttajanaيسille suomen tai ruotsin kielen oppiminen on siten usein miehiä haastavampaa. Moni nainen muuttaa maahan lastenhankkimisensä ja tarvitsee palveluita oman ja lastensa terveyden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tulkitsemismahdollisuuksien rajaaminen vaikuttaisi heikentävästi sukupuolten tasa-arvoiseen mahdollisuuksien käyttöä hyvinvointialueen tarjoamia sosiaali- ja terveyspalveluita tarpeidensa mukaisesti. Myös haitallisten perinteiden kuten kunnialla perustellun väkivallan tai naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisesta julkittuominen sosiaali- ja terveyspalveluissa ja poliisissa voisi vaikeutua tulkitsemisen rajaamisen seurauksena. Tulkitseminen on tärkeää seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi. Näistä syistä tulkitsemisen tarpeenmukaisesta saatavuudesta on huolehdittava kunnissa ja hyvinvointialueilla laskennallisten korvausten muutoksista huolimatta.

Lisäksi riskinä tulkkien alikäytön ja virheellisten päätösten lisäksi on, että käytännössä maahanmuuttaneiden alaikäiset lapset toimivat tulkkina viranomaispalveluissa ja muissa asioimistilanteissa vastoin ohjeistuksia. Toimiessaan tulkkina lapsi joutuu ottamaan usein liikaa vastuuta ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden sekä altistua asioille tai tilanteille, jotka eivät ole lapsen edun mukaisia. Lasten oikeutta lapsuuteen on suojeltava, ja heidän yhdenvertaisuutensa on varmistettava. YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59–60/1991) mukaan lapsia tulee kohdella yhdenvertaisesti riippumatta heidän omasta tai vanhempiensa taustasta tai ominaisuuksista (2 artikla). Jotta laskennallisen korvausajan lyhentäminen ei johtaisi haitallisiin lapsivaikutuksiin, olisi huolehdittava kunnan ja hyvinvointialueen viranomaisten tulkitsemisosaamisesta ja -etiikasta tarkentamalla tulkitsemiseen liittyvää ohjeistusta.

Viranomaisilla on kuitenkin lakisääteinen velvoite hallintolain nojalla varmistaa, että henkilö ymmärtää häntä koskevat asiat ja käyttää siten tarvittaessa tulkkia. Tulkitsemiskorvausten alentamisen sukupuolten tasa-arvoa ja lapsen etua mahdollisesti heikentäviä vaikutuksia voidaan siten ehkäistä viranomaisten tarkalla ohjeistamisella.

4 Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä.

Esityksestä järjestettiin lausuntokierros 1.7.2024-14.8.2024. Lausuntoja pyydettiin muun muassa muilta ministeriöiltä, TE-toimistoilta, kunnilta, hyvinvointialueilta, ELY-keskuksilta, muilta keskeisiltä viranomaisilta sekä kolmannen sektorin toimijoilta, kuten oppilaitoksilta, järjestöiltä, yhdistyksiltä ja yhteisöiltä.

Koska asetusehdotukseen on tulossa muutoksia laskennallisen korvauksen leikkauksen myötä, asetusero oli uudestaan lausuntokierrokselle yhdessä hallituksen esityksen kotoutumislain muuttamiseksi kanssa ajalla x.9.2024-x.10.2024.

5 Lausuntopalaute

6 Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetukset tulevat voimaan 1.1.2025.